

ትርጉምን አገዳስነትን ታሪካዊ ስርሒት ፈንቅል

መሐመድ ኑር ያሕያ

ናይ ሎምዘበን ዝኸሪ ስርሒት ፈንቅል፡ ብደረጃ ዞባና፡ ክፍለ ዓለምናን ዓለምን ብዙሕ ምዕባሊታትን ምቅይያራትን ኣብ ዘጋጥመሉ ዘሎ እዋን ኢና ንመበል 31 ዓመቱ ነብዕሎ ዘለና። ከም ዝዘከር እዚ ዕምሪ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ኣብ ኤርትራ ንከኸትም ባብ ዘርሓወ፡ ምስክር ቅያናን ጅግንነትናን ዝኸነ ስርሒት ፈንቅል፡ ኣብቲ ብዓወት ዝተዛዘመሉ ግዜውን ኣብ ዓለም ዓበይቲ ምቅይያራት ተኸሲቶም ነይሮምዮም። ሓደ ካብኡ እታ ኣንጻር ፍትሓዊ ሓርነታዊ ቃልስና ተሰሊፋ ንስርዓት ደርግ ብኣጽዋርን ኣማኸርቲ ኩናትን ትድግፍ ዝነበረት ርእሰ-ሓያል ሕብረት ሶቪት፡ ደረጃ ብደረጃ ክትበታተን፡ ብፍላይ ደማ ካብ 1988 ንደሓር ፓሊሲ ክትቅይርን ካብ ኣፍጋንስታን ክትወጽእን ዝተገደደትሉ መድረኽ እዩ ነይሩ።

ብዘይካዚ ዝተጠቐሰ ምፍርካሽ ሕብረት ሶቪት፡ ምስ ምዕዋት ስርሒት ፈንቅል ካብ 1989 ክሳብ 1990 ዓ.ም. ዝተራእዩ ምዕባሊታት፡ ሓደነታዊ ምጽንባር ምዕራብን ምብራቕን ጀርመን ፡ ውህደት ሰሜንን ደቡብን የመን፡ ናሚብያ ካብ ደቡብ ኣፍሪቃ ናጻ ምውጻኣ፡ ምኽታም ዓሌታዊ ስርዓት ደቡብ ኣፍሪቃን ምሕያል ሓርነታዊ ምንቅስቃስ ኣፍሪቃውያንን፡ ኩናት ማእከላይ ምብራቕን ሓደግታቱን፡ ኩነታት ሶማሊያ፡ ኣብ ሱዳን ብ30 ሰኔ 1989 ዝተራእዩ ምዕባሊታትን ክጥቀሱ ይኸእሉ።

ስርሒት ፈንቅል መደርዕን መቐጸልታን ናይ'ቲ ሰውራ ኤርትራ ኣብ ሰሜናዊ ሳሕል ብውቃው እዝን ናደው እዝን ዝፍለጥ ግንባራት ጸላኢ ብምድምሳስ ጨቢጥዎ ዝነበረ ዓወታት እዩ ነይሩ። ደርግ ኣብ'ዚ ውግኣት'ዚ፡ ከቢድ ናይ ሰብን ኣጽዋርን ክሳራ ኣብ ርእሲ ምስካሙ፡ ኣብ ሓልሓል ዝነበረ ድፋዓቱ ተሓዲጎ፡ ኣብ መጨረሻ ድማ እቲ ብብዙሕ ዓቕሚ ሰብን ምዕቡል ኣጽዋርን፡ ብሶቪታውያን መኰነናት ኣማኸርቲ ኡናት ደሪዕዎ ዝነበረ ግንባር ናደው እዚ፡ ብጅግንነታዊ ስርሒት ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ተደምሲሱ።

እቲ ተኸታታሊ ስዕረት ዝወረዶ ግዱድ ሰራዊት ጸላኢ ሞራሉን ናይ ምውጋእ መንፈሱን ኣዘዩ ተዳኸመ። በዚ ምክንያት'ዚ ድማ ኣብ መንጎ ላዕለዎትን ታሕተዎትን ኣዘዘቲ እቲ ሰራዊት ዘይምትእምማን ስለ ዝተፈጥረ፡ ገለ ኣዘዘቲ ተረሸኑን ተኣሰሩን። እዚ ፍጻመታት'ዚ፡ እቲ ሰራዊት ኣብ ልዕሊ መሪሕነት ደርግ እምነት ንኸጥፍእ ስለ ዝደረሸ፡ ገለ ላዕለዎት መራሕቲ ሰራዊት፡ ብ16 ግንቦት 1989 ኣብ ልዕሊ መንግስቱ ሃይለ ማርያም ፍሹል ዕልዋ መንግስቲ ኣካየዱ። እዚ መንግስቱ ናብ ምብራቕ ጀርመን ኣብ ዝገይሹ እዋን ዝተኸየደ ዕልዋ፡ ምንም እኳ እንተ ፈሸለ፡ ኣብ ውሽጢ ስርዓት ደርግ ከቢድ ቅልውላውን ዘይምትእምማንን ከም ዝዛይድ ገይሩዩ። እቲ ስርዓት ውሽጣዊ መሳርዑ ላሕሊሑ ወተሃደራዊ፡ ፖለቲካዊ፡ ጸጥታውን ቊጠባውን መዳያቱ ኣዘዩ ተዳኸመ። እዚ ኡነታት'ዚ ነቲ ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ተላዒሊ ዝነበረ ሰውራዊ ተቃዋሞታት ዝያዳ ንኸሕይል ድርኺት ፈጠረ። ብሓገዝ ህዝብን ሰውራን ኤርትራ ድማ ተቃዋሞቲ ኣብ ምዕራብ፡ ድቡባዊ ምዕራብን ሰሜንን ኢትዮጵያ ዓበይቲ ዓወታት ከመዝግቡ ክኣሉ።

ስርዓት ደርግ ቦቲ ካብ ውሽጢ ኢትዮጵያን ሰውራ ኤርትራን ዘጋጥሞ ዝነበረ መሪር ስዕረት፡ ሓይሉ ይጽንቀቕ ከም ዘሎ ስለ ዝተገንዘበ፡ እታ ሓጋዚቱ ዝነበረት ሕብረት ሶቪት'ውን ትበታተን ስለ ዝነበረትን ኣብ ውሽጣዊ ጉዳያታ ኣድሂባ ግዲ ስለ ዘይገበረትሉን፡ ከምኡ'ውን ሰውራ ኤርትራ ንምድምሳስ ትሕግዞ ዝነበረት ደቡብ የመን ምስ ሰሜን ስለ ዝሓበረት፡ ኣባላት ምብራቓዊ ደንበ ዝነበሩ ደገፍቱ ሃገራት ምስ ምብትታን ሕብረት ሶቪት ደገፊን ስለ ዘቋረጹ፡ እቲ ብሰውራ ኤርትራ ዝፍነወሉ ዝነበረ ተኸታታልን ደምሳስን መጥቓዕታት ከም ዘይምሕሮ ስለ ዝገምገመ፡ መዳለዊ ግዜ ንምርካብ፡ ናብ'ቲ ፍረ ዘይተረኸቦ ብመንጎኝነት ፕረዚደንት ኣመሪካ ነበር፡ ጂሚ ካርተር፡ ዝተመርሐ ዘተ ሰላም ኣትላንታ ብምስታፍ ምስ ሰውራ ኤርትራ ንኸዛተ ቐረበ።

ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ውድብ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ፡ ነቲ ኣብ ዝሓለፉ ግጥማት ተላዒሩ ብእግረይ ኣውጽእኒ ካብ ዝተፈለለየ ቦታታት ኤርትራ ንድሕሪት ዝሃድም ዝነበረ ሰራዊት ጸላኢ ኣብ ባሕርን መሬትን ኣብ ዘቐሞ ዕርድታቱ ኣጥቂዑ ንምድምሳሱ፡ መጽናዕቱን ምድላዎቱን ኣጸፊፉ ነይሩ። ብመሰረት'ዚ ድማ በርቃዊ ስርሒት ፈንቅል ዓጀብ ብዘብል ፍጥነትን ውሕልነትን ኣብ ልዕሊ እቲ መራኽብ ኡናትን ከበድቲ ኣጽዋርን ታንክታትን

ዓጢቂ ዝነበረ ሰራዊት ጸላኢ ተኻየደ። ወደባዊት ከተማ ምጽዋዕ ድማ ካብቲ ንነዊሕ እዋን ዓስኪሩላ፡ ንተቐማጦኡ ዘበሳበሰን ዘሳቐየን ሰራዊት መግዛእቲ ንሓዋሩ ሓራ ኾነት።

ታሪኻዊ ስርሒት ፈንቅል ንምሕራር ምሉእ ኤርትራ ባብ ዝኸፈተዮ ነይሩ። ጸላኢ፡ ነቲ ኣስመራ ንምሕራር ዝግስግስ ዝነበረ ህዝባዊ ሰራዊት ንምዕጋት፡ ኣብ ዙርያ ደቀምሓረ ግንባር ሰሪቱ ነይሩ። ህዝባዊ ሰራዊት በርቃዊ መጥቃዕቲ ብምፍናው ነቲ ግንባር ደምሰሶ። ግንባር ደቀምሓረ ምስ ፈረሰ፡ ጅግና ህዝባዊ ሰራዊት ዝቕረም ሓይሊ ጸላኢ እና ቐረመ ኣስመራ ኣተወ።

ጸሓፍቲ ታሪኽ ከምቲ ነቲ ንኣፍዓበት ሓራ ዝገበረ መጥቃዕቲ ናደው እዚ ብ“ድያን ቢያን ፉ” ዝገለጽዎ፡ ነዚ ብዓይነቱን ቅልጣፊኡን ኣብ ልዕሊ ጸላኢ ብዘውረዶ ክሳራን ልዕሊ ትጽቢት ክኢላታት ስትራተጂ ኹናትን ፖለቲካኛታትን ዝነበረ መዳርግቲ ኣልቦን ዘደንቕን ስርሒት ፈንቅል፡ ብልክዕ ንክገልጽዎ ልዑል ብቕዓት ክሓቶምዮ።

ክብርን መገብን ነቶም ስርሒት ፈንቅል ክወን ዝገበሩ ምዑታት ተጋደልትን፡ ነቲ ክብሪ ሃገሩ ከቶ ከየድፈረ ብጽንዓትን ሓቦን ኩሉ ተጻብኢታት መኪቱ እናሻዕ ዓወት እናዓተረ ዝምርሽ ዘሎ ሓርበኛ ህዝብን ኤርትራ፡ ከቢሩ ድማ ይንበር።

ዘልኣለማዊ ዝኸሪ ንሰማታትና።